

KENNISAGENDA

MONDGEZONDHEID

Kennis als maat

Mondzorgprofessionals aan het woord

www.mondzorg2020.nl

Colofon

Dit rapport is een uitgave van het Academisch Centrum
Tandheelkunde Amsterdam

September 2018

Adres

ACTA
Sociale Tandheelkunde
Gustav Mahlerlaan 3004
1081 LA Amsterdam
Telefoon: (020) 59 80825
e-mail: kennisagenda@acta.nl

Vormgeving

De Hazen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Kennisagenda Mondgezondheid - De 10 hoogst geprioriteerde onderwerpen	4
Aanleiding	5
Doel	5
Tijdslijn	6
Inventarisatie knelpunten onder mondzorgprofessionals	6
Indeling van 937 onderwerpen	7
84 onderzoeksvragen	7
Prioritering van onderzoeksvragen	8
Het bereiken en betrekken van mondzorgprofessionals	8
Respondenten	9
Vervolg	9
Patiëntenperspectief	9
Maatschappelijke betekenis van de Kennisagenda	10
Andere agenda's	10
Dank aan	10
Bijlage: Top-10 Kennisagenda Mondgezondheid. De 10 onderwerpen die door mondzorg-professionals als hoogste geprioriteerd zijn	11

Voorwoord

Dit is de *Kennisagenda Mondgezondheid – Mondzorgprofessionals aan het woord*, het resultaat van het onderzoek Mondzorg2020 dat in december 2017 werd afgerond. Het onderzoek geeft een overzicht van de ontbrekende kennis in de mondzorg volgens mondzorgprofessionals, die voor dit onderzoek uitgebreid zijn geraadpleegd. In dit document lichten wij de gevolgde procedure en resultaten toe. Ter afsluiting richten we de blik op de toekomst. Hieronder vindt u het projectresultaat tot nu toe, waarbij de mondzorgprofessionals aan het woord waren: de top-10 Kennisagenda Mondgezondheid volgens de mondzorgprofessionals.

*Het projectteam Kennisagenda Mondgezondheid
Puck van der Wouden, Geert van der Heijden en Hagay Shemesh*

Kennisagenda Mondgezondheid - De 10 hoogst geprioriteerde onderwerpen

Onderzoeksvraag	
1	Wat is de meest effectieve methode voor gedragsverandering ter bevordering van de mondgezondheid?
2	Mondzorg voor de geriatrische patiënt: Wat zijn de gevolgen voor het zorg- en behandelplan en behandeling? ¹
3	Wat is de relatie tussen lichamelijke aandoeningen en de mondgezondheid? ²
4	Wat is de effectiviteit van diverse op preventie gerichte behandelingen? (preventieve voorlichting, sealen, supragingivaal tandsteen en/of professioneel verwijderen van tandplaque, fluoride-applicatie)
5	Slijtage aan gebitselementen: Wanneer is behandeling geïndiceerd en wat is de beste behandeling en behandelmethode?
6	Wat is de relatie tussen voeding en mondgezondheid?
7	Wanneer is cariës al zover gevorderd dat invasief ingrijpen (boren en vullen) nodig is? Waar is deze keuze van afhankelijk?
8	Wat is de meest effectieve parodontale nazorg (frequentie en methode)?
9	Wat is het effect van gebruik van (lichaamsvreemde) materialen in de mond op de algemene gezondheid?
10	Is het ontstaan van nieuwe caviteiten/cariës te voorspellen met de huidige kennis of zijn er onbekende oorzaken van cariës?

¹ Tijdens de derde rondetafelbijeenkomst is gesuggereerd om geriatrische patiënt te herformuleren ter verduidelijking van deze patiëntengroep

² Tijdens de derde rondetafelbijeenkomst is gesuggereerd om lichamelijke aandoening te verruimen naar fysiek en psychische aandoening

Aanleiding

Het idee voor de *Kennisagenda Mondgezondheid* ontstond naar aanleiding van het rapport *De mondzorg van morgen* van de Gezondheidsraad uit 2012. In dit rapport wordt geconcludeerd dat het onderzoek in de mondzorg vooral fundamenteel en materiaal-technisch van aard is. En dat onduidelijk is of het de vragen beantwoordt die er leven onder mondzorgprofessionals.

Voor veel onderwerpen binnen de mondzorg ontbreekt wetenschappelijke onderbouwing. Daarom zijn mondzorgprofessionals nu vaak aangewezen op praktijkervaring en opgedane kennis. Dat zorgt voor knelpunten in de mondzorgpraktijk en onbedoelde variatie tussen behandelingen.

De kennishielen die ten grondslag liggen aan deze knelpunten vormen het vertrekpunt van de *Kennisagenda Mondgezondheid*. De belangrijkste knelpunten vormen de basis voor nieuw onderzoek en de resultaten daarvan helpen bij betere onderbouwing van behandelbeslissingen. Zo kan onderzoek beter aansluiten op de behoeften van de uiteindelijke gebruikers en meer bijdragen aan de verbetering van de zorg voor patiënten.

Doel

De *Kennisagenda Mondgezondheid* heeft twee belangrijke doelen:

- **Subsidieverstrekkers, onderzoekers, beleidsmakers en patiëntenorganisaties helpen bij de keuze voor nieuw onderzoek.** Dat kan op basis van de vragen uit de *Kennisagenda Mondgezondheid* die nog niet door beschikbare literatuur beantwoord kunnen worden.
- **Opleiders en cursusleiders informeren over de kennis die het mondzorgveld nog niet (voldoende) heeft bereikt, zodat ze dit kunnen opnemen in hun onderwijsprogramma's.** Dit kan op basis van de vragen uit de *Kennisagenda Mondgezondheid* die wel in de beschikbare literatuur beantwoord worden.

De *Kennisagenda Mondgezondheid – Mondzorgprofessionals aan het woord* – vormt een belangrijk deel van de uiteindelijke *Kennisagenda Mondgezondheid*. De *Kennisagenda Mondgezondheid van de mondzorg professionals* resulteert straks samen met de *Kennisagenda Mondgezondheid van de patiënten* (die nog in ontwikkeling is) in een gezamenlijke *Kennisagenda Mondgezondheid*. Zo krijgen meerdere belanghebbenden de kans bij te dragen en mee te denken over de uiteindelijke *Kennisagenda Mondgezondheid*.

Tijdslijn

Om tot de *Kennisagenda Mondgezondheid – Mondzorgprofessionals aan het woord* – te komen zijn de volgende stappen genomen:

Vorbereidingen

- **December 2015** – 1e Rondetafelbijeenkomst: introductie voornemen kennisagenda voor de mondzorg. Doel: creëren van bewustwording van en draagvlak voor het nut en de noodzaak van de *Kennisagenda Mondgezondheid* bij opinieleiders uit het mondzorgveld. Daarnaast werd de projectgroep geadviseerd over de aanpak voor de inventarisatie van onderwerpen onder de mondzorgprofessionals.
- **Voorjaar 2016** – Samenstelling van de projectadviesgroep. De projectadviesgroep bestaat uit opinieleiders in de mondzorg, mondzorgprofessionals en onderzoekers. Zij adviseert de projectgroep gevraagd en ongevraagd over zaken rondom het project.

Onderwerpen verzamelen

- **Maart - December 2016** – Inventarisatie van knelpunten en vraagstukken van mondzorgprofessionals door middel van een enquête.
- **Mei 2017** – 2e Rondetafelbijeenkomst: de resultaten van de inventarisatie voorgelegd en geverifieerd. Daarnaast werd de projectgroep geadviseerd over de aanpak voor de prioritering van onderwerpen onder de mondzorgprofessionals. Ook werd het voornemen geïntroduceerd om patiënten te betrekken bij de samenstelling van de *Kennisagenda Mondgezondheid*.

Onderwerpen prioriteren

- **Augustus – December 2017** – Prioritering van onderzoeksvragen en -thema's door middel van een enquête.
- **Juni 2018** – 3e Rondetafelbijeenkomst *Kennisagenda Mondgezondheid – Mondzorgprofessionals aan het woord*, presentatie en verificatie van de resultaten. Daarnaast werd de projectgroep geadviseerd over de aanpak van de dialoog tussen mondzorgprofessionals en patiënten over *Kennisagenda Mondgezondheid*.

Inventarisatie knelpunten onder mondzorgprofessionals

Methode

Via de vakmedia werden mondzorgprofessionals uitgenodigd voor deelname aan een online enquête. In deze eerste enquête werden ze gevraagd naar knelpunten in de dagelijkse praktijk, tegenstrijdige informatie (bijvoorbeeld door collega's die andere beslissingen nemen dan zichzelf) en suggesties voor onderzoeksonderwerpen.

Resultaten

In totaal werd de enquête door 210 mondzorgprofessionals ingevuld, die samen 1103 onderwerpen voor de kennisagenda aandroegen. Daarvan gingen 937 onderwerpen over mondgezondheid; 166 onderwerpen over andere knelpunten in de mondzorgpraktijk (bijvoorbeeld wet- en regelgeving en nascholing). In de *Kennisagenda Mondgezondheid* zijn alleen onderwerpen over mondgezondheid meegenomen.

Indeling van 937 onderwerpen

De 937 genoemde knelpunten en onderwerpen werden allereerst gerubriceerd op basis van herkenbare deelgebieden (gebaseerd op disciplines, problemen, doelen, verrichtingen) binnen de mondzorg. Dat leverde de volgende verdeling van genoemde onderwerpen in 16 hoofdgroepen op:

Hoofdgroepen	Aantal onderwerpen	%
Endodontologie	134	14
Cariës	103	11
Orale Geneeskunde en chirurgie	100	11
Elementherstel	93	10
Orthodontie	73	8
Pijn	69	7
Parodontologie	68	7
Preventie	68	7
Gnathologie	50	5
Specifieke groepen	49	5
Uitneembare voorzieningen	40	4
Patiëntfactoren	21	2
Implantologie	20	2
Diagnostiek	19	2
Elementvervanging	18	2
Anesthesie	12	1
Totaal	937	100

Let op: de aantallen per hoofdgroep zijn niet geïnterpreteerd als maat voor prioriteit, belang of urgentie van een bepaald deelgebied.

84 onderzoeksvragen

Onderwerpen met grote overlap of sterke samenhang werden samengevoegd. Hierdoor reduceerde het aantal onderwerpen fors naar totaal 84 onderzoeksvragen of -thema's. Na ordening van deze 84 onderzoeksvragen werden sommige deelgebieden samengevoegd. Daardoor ontstonden 16 hoofdgroepen die weer zijn samengevoegd tot 10 categorieën.

Categorie*	Samengevoegde hoofd- of subgroepen	Aantal	%
Elementherstel/-vervanging	Element herstel / Element vervanging / Implantologie / Uitneembare voorzieningen	13	15
Endodontologie	Endodontologie / Directe overkapping (cariës)	11	13
Orale geneeskunde & chirurgie	Orale geneeskunde & chirurgie / Lokaal anesthesie	11	13
Orthodontie	Orthodontie	9	11
Preventie en lifestyle	Diagnostiek / Patiëntfactoren / Preventie	9	11
Cariologie	Cariologie	7	8
Parodontologie	Parodontologie	6	7
Pijn	Pijn	6	7
Bijzondere tandheelkunde	Specifieke groepen / Algehele anesthesie	5	6
Totaal		84	100

* Een uitgebreid overzicht van de clustering van onderwerpen en samenvoeging tot categorieën vindt u op www.mondzorg2020.nl/resultaten

Prioritering van onderzoeksvragen

Methode

Om te bepalen welke onderzoeksvragen belangrijk zijn werden mondzorgprofessionals via de vakmedia uitgenodigd deel te nemen aan de tweede online enquête. Daarin konden ze per categorie twee belangrijkste onderzoeksvragen kiezen om vervolgens uit de voorgeselecteerde 20 onderzoeksvragen de vijf belangrijkste onderzoeksvragen te kiezen en te rangschikken van meest naar minst belangrijk.

Resultaten

235 mondzorgprofessionals vulden de enquête in. De ranglijst werd bepaald aan de hand van de de positie in de top 5 en de hoe vaak een onderzoeksvraag werd genoemd.

Schema

In een schematische weergave is te zien hoe de *Kennisagenda Mondgezondheid* tot stand kwam.

* Een uitgebreid stroomdiagram én de aangeleverde onderwerpen vindt u op www.mondzorg2020.nl

Het bereiken en betrekken van mondzorgprofessionals

Om een zo breed mogelijk gedragen kennisagenda te ontwikkelen heeft de projectgroep zich ingespannen zoveel mogelijk professionals te bereiken en deel te laten nemen aan beide enquêtes.

Via wetenschappelijke verenigingen, beroepsverenigingen en professionele media werden mondzorgprofessionals opgeroepen om een bijdrage te leveren aan de *Kennisagenda Mondgezondheid*. Op diverse congressen, via digitale nieuwsbrieven, in tijdschriften en op sociale media werd de *Kennisagenda Mondgezondheid* onder de aandacht gebracht.

* Op www.mondzorg2020.nl/kennisagenda-mondgezondheid-in-nieuwsbrieven-en-media/ en www.mondzorg2020.nl/artikelen/ vindt u een overzicht van media items waarin de *Kennisagenda Mondgezondheid* onder de aandacht werd gebracht.

Respondenten

In onderstaand overzicht wordt een afspiegeling van de respondenten in de beroeps populatie weergegeven. Een groep van 26 resp. 27 respondenten valt binnen de categorie 'Overig'. Deze categorie bestaat voornamelijk uit tandprothetici en onderzoekers. Deze categorie is niet in de vergelijking van beroeps categorieën meegenomen. Tevens vindt u de verdeling van respondenten over leeftijdscategorieën.

	Inventarisatie	Prioritering	Landelijke cijfers mondzorg professionals
Beroeps categorie	N (%)	N (%)	N (%)
Tandarts	99 (54)	77 (37)	8.030 (64)
Mondhygiënist	46 (25)	57 (27)	3.200 (26)
Specialist	19 (10)	24 (12)	678 (5)
Gedifferentieerd tandarts	20 (11)	50 (24)	626 (5)
Totaal (100%)	184	208	12.534
Leeftijd	N (%)	N (%)	N (%)
20 – 29 jaar	13 (6)	33 (14)	2.380 (18)
30 – 39 jaar	39 (19)	59 (26)	3.445 (26)
40 – 49 jaar	46 (22)	38 (17)	2.881 (21)
50 – 59 jaar	67 (32)	67 (29)	3.071 (23)
60 – 69 jaar	39 (19)	29 (13)	1.684 (12)
70+ jaar	4 (2)	3 (1)	Niet beschikbaar
Totaal*	208	229	13.461

Landelijke cijfers beschikbaar gesteld door KNMT, met dank aan Prof. dr. J.J.M. Bruers.

* Niet alle respondenten hebben de demografische gegevens volledig ingevuld.

Vervolg

Eerste stap

Een opvallende uitkomst uit het onderzoek is dat voornamelijk maatschappelijke thema's en onderwerpen rond behandelbeslissingen in de praktijk als belangrijk geselecteerd werden. Onderwerpen op het terrein van fundamenteel of materiaal-technisch onderzoek werden door de mondzorgprofessionals aanvankelijk wel gesuggereerd, maar uiteindelijk hebben de mondzorgprofessionals deze lager geprioriteerd.

Tijdens de rondetafelbijeenkomst in juni 2018 werden de gekozen onderwerpen op de *Kennisagenda* besproken en tegen het licht gehouden. De belangrijkste uitkomst was dat de deelnemers van de bijeenkomst instemden met de prioriteiten, waarbij geen zwaarwegende argumenten werden aangedragen die aanpassing vereisen van de top-10 onderwerpen van de *Kennisagenda Mondgezondheid van de mondzorgprofessionals*.

Patiëntenperspectief

De komende periode worden ook patiënten gevraagd onderwerpen aan te dragen voor toekomstig mondzorgonderzoek. Daarvoor worden focusgroepen samengesteld, bestaande uit chronisch zieke patiënten, die de knelpunten in de mondzorg en mondgezondheid gaan inventariseren. De knelpunten die patiënten aandragen, worden vervolgens in een enquête onder een grote patiëntengroep geprioriteerd en aangevuld. De uitkomsten hiervan resulteren in een *Kennisagenda Mondgezondheid vanuit het patiëntenperspectief*.

De *Kennisagenda Mondgezondheid* van professionals én van patiënten zullen het uitgangspunt zijn van een dialoogbijeenkomst. Daarin wordt de (gezamenlijke) *Kennisagenda Mondgezondheid* vastgesteld.

Maatschappelijke betekenis van de Kennisagenda

Draagvlak

De Kennisagenda Mondgezondheid is samengesteld door en voor alle belanghebbenden binnen het gehele mondzorgveld. De Kennisagenda Mondgezondheid is tot stand gekomen door medewerking van de beroepsverenigingen (KNTM, ANT, NVM en ONT) en de Federatie van wetenschappelijke tandheekkundige verenigingen (FTWV). Zij hebben het belang van de Kennisagenda Mondgezondheid onder de aandacht gebracht bij de mondzorgprofessionals en een belangrijke bijdrage geleverd aan de werving van respondenten.

Inbedding van resultaten

Voor het succes van de Kennisagenda Mondgezondheid is het belangrijk dat wat er vanuit de mondzorgprofessionals en patiënten wordt aangedragen ook daadwerkelijk tot uiting komt in de toekomstige projecten. De projectgroep spant zich in om onderzoeksfinanciers en beleidsmakers te informeren en mobiliseren.

Op de Kennisagenda Mondgezondheid staan mogelijk onderwerpen waarnaar al veel wetenschappelijk onderzoek gedaan. Het is belangrijk dat die kennis onder mondzorgprofessionals verspreid wordt. Dat kan bijvoorbeeld door opname van de kennis in de opleidingen, en in bij- en nascholings programma's.

Andere agenda's

Met de Kennisagenda Mondgezondheid worden subsidieverstrekkingen, onderzoekers, beleidsmakers en patiëntenorganisaties geholpen bij de keuze voor nieuw onderzoek. De komende periode brengt de projectgroep in kaart welke onderwerpen al uitvoerig wetenschappelijk zijn onderzocht. Zo kan worden nagegaan of de hoogst geprioriteerde onderwerpen daadwerkelijk nieuw onderzoek verlangen of dat ze onder de aandacht van de beroepsgroep moet komen via de opleidingen/cursussen.

Een aantal onderwerpen op de Kennisagenda Mondgezondheid vertonen overlap met onderwerpen op het meerjarenprogramma van het richtlijneninstituut in de mondzorg, KIMO (<https://www.hetkimo.nl/programma-2017-2019/>). De onderwerpen in het meerjarenprogramma van het KIMO lenen zich voor vertaling naar een praktijkrichtlijn, oftewel evidence-based aanbevelingen voor de dagelijkse praktijk. De onderwerpen op de Kennisagenda Mondgezondheid met voldoende wetenschappelijke onderbouwing zijn bij uitstek geschikt om het programma van KIMO te informeren.

Daarnaast hebben veel onderwerpen op de Kennisagenda Mondgezondheid een preventief karakter en een interdisciplinaire component. Het ligt voor de hand om aansluiting te zoeken bij andere kennisagenda's. Gedacht kan worden aan o.a. de Kennisagenda Preventie van ZonMW (https://publicaties.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Preventie/Kennisagenda_Preventie_15032018.pdf).

Dank aan

De projectgroep dankt de volgende partijen voor hun steun en medewerking:

KNMT
ANT
NVM
ONT
FTWV en al haar leden
Ivoren Kruis
FME

Heeft u naar aanleiding van dit rapport vragen of opmerkingen, mail dan naar: kennisagenda@acta.nl.

Bent u benieuwd naar aanvullende analyses en data van de inventarisatie en prioritering?

Op www.mondzorg2020.nl vindt u meer informatie en nieuws over het project.

Bijlage: Top-10 Kennisagenda Mondgezondheid. De 10 onderwerpen die door mondzorg-professionals als hoogste geprioriteerd zijn

Onderzoeksvraag	Totaal aantal respondenten dat het onderwerp als top-5 koos	Aantal respondenten wat het onderwerp als #1 koos	Aantal respondenten wat het onderwerp als #2 koos	Aantal respondenten wat het onderwerp als #3 koos	Aantal respondenten wat het onderwerp als #4 koos	Aantal respondenten wat het onderwerp als #5 koos	Som
Wat is de meest effectieve methode voor gedragsverandering ter bevordering van de mondgezondheid?	69	27	14	11	9	8	250
Mondzorg voor de geriatrische patiënt: Wat zijn de gevolgen voor het zorg- en behandelplan en behandeling? ¹	54	12	7	9	11	15	152
Wat is de relatie tussen lichamelijke aandoeningen en de mondgezondheid? ²	41	13	11	7	3	7	143
Wat is de effectiviteit van diverse op preventie gerichte behandelingen? (preventieve voorlichting, sealen, supragingivaal tandsteen en/of professioneel verwijderen van tandplaque, fluoride-applicatie)	36	8	9	10	7	2	122
Slijtage aan gebitselementen: Wanneer is behandeling geïndiceerd en wat is de beste behandeling en behandelmethode?	38	3	7	13	10	5	107
Wat is de relatie tussen voeding en mondgezondheid?	33	9	6	6	5	7	104
Wanneer is cariës al zover gevorderd dat invasief ingrijpen (boren en vullen) nodig is? Waar is deze keuze van afhankelijk?	22	8	5	4	4	1	81
Wat is de meest effectieve parodontale nazorg (frequentie en methode)?	22	8	5	5	2	2	81
Wat is het effect van gebruik van (lichaamsvreemde) materialen in de mond op de algemene gezondheid?	23	5	6	6	3	3	76
Is het ontstaan van nieuwe caviteiten/cariës te voorspellen met de huidige kennis of zijn er onbekende oorzaken van cariës?	24	8	4	2	3	7	75

¹ Tijdens de derde rondetafelbijeenkomst is gesuggereerd om geriatrische patiënt te herformuleren ter verduidelijking van deze patiëntengroep

² Tijdens de derde rondetafelbijeenkomst is gesuggereerd om lichamelijke aandoening te verruimen naar fysiek en psychische aandoening

Bovenstaande ranglijst is als volgt tot stand gekomen: Het onderwerp dat als #1 werd geprioriteerd kreeg 5 punten, het onderwerp dat als #2 werd geprioriteerd kreeg 4 punten enzovoorts. Dit gewicht werd vermenigdvuldigd met het aantal keer dat een onderwerp op deze positie werd geprioriteerd. Dat resulteerde in de som (zie laatste kolom van bovenstaande tabel).

Voorbeeld: Het hoogst geprioriteerde onderwerp van de top 10 kreeg zo $27*5 + 14*4 + 11*3 + 9*2 + 8*1=250$ punten.

KENNISAGENDA

MOND**GEZONDHEID**

www.mondzorg2020.nl